

FOTO: HENRIK NÄTTERLUND

Växtföljden runt. Högt rapspris ger möjlighet till höga insatser av växtnäring. Tajmade insatser och goda förfrukter gör ekohöstrapsen till en vinnare.

Nyckeln till lönsam

Den klaraste lysande stjärnan i ekoodlingen är höstraps som klår höstvetet och åkerböna med dubbelt upp i TB2. Växtnäringsförsörjningen är en viktig faktor och man ska inte snåla på insatserna. Men det viktigaste är ett helhetstänk för hela växtföljden.

Bland de ekogårdar som gjort efterkalkyler i tjänsten Lönsam gröda 2015 och 2016 kan vi se att höstrapsen varit den klart mest lönsamma grödan inom den ekologiska odlingen och ger dubbelt ekonomiskt resultat jämfört med både höstvetet och åkerböna. Lantmännens poolpris slutade 2017 på 8,30 kronor per kilo för höstrapsen och de flesta höstrapsodlare kan vittna om liknande priser. Hög efterfrågan både som foder till humankonsumtion gör att priset spås ligga högt även 2018. Det finns alltså all anledning att ta hand om rapsen i hela växtföljden. Hur försörjs ekorapsen smartast med växtnäring?

Två olika år

Åkerbönan gick betydligt sämre under torråret 2016 men slog höstvetet 2015. Höstvetet har gett ett bra resultat båda åren och marknaden har äntligen börjat ge den merbetalning för protein som så länge efterfrågats.

När det gäller vårspannmål var 2015 ett sämre år. Avkastningsnivåerna var låga, exempelvis 3300 kilo per hektar för korn och 2300 kilo per hektar för vårvede och prisbildningen var sämre än 2016. Undantaget är havre, där medelpriset i denna jämförelse är kraftigt upprissat 2015 på grund av att flera av odlingarna var glutenfria havre, vilket inte förekom i samma skala 2016.

Utrymme till insatser

Med ett högt ekorapspris, i snitt 7,40 kronor per kilo hos gårdarna i vår sammanställning båda åren, ger även små skillnader i skörd stora skillnader i ekonomiskt utfall. Skillnaden i täckningsbidrag 2, TB2, på 3000 kronor per hektar mellan 2015 och 2016 beror enbart på en skörde-skillnad på 400 kilo per hektar. Det höga priset ger utrymme till att "slösa" med resurserna när det gäller bland annat gödsling.

För att få en så fin höstraps som möjligt måste jordbearbetningen påbörjas i tid för att få fint bruk och om möjligt ska 60 kilo lättillgängligt kväve läggas på hösten, som är den tillåtna givan inför höstraps-sådd inom nitratkänsligt område.

Värgiva efter förfrukt

När det gäller värgödsling har försök visat att med en kvävestark förfrukt såsom en klöverrik slättervall och troligen även lusern, finns det ingen ekonomisk vinning med värgödsling.

Med en kvävesvag förfrukt eller mindre plantor är däremot även värgödsling viktig. Lämpligt är då att ta hänsyn till hösten och vinterns väderlek. Med mycket nederbörd får man räkna med att merparten av tillfört och mineraliserat kväve utläts, medan det vid en torr höst och vinter kan finnas avsevärda mängder kväve kvar i marken. Ta också hänsyn till förväntad avkastningsnivå enligt de rekommendationer som ges från Jordbruksverket.

Säkerställ S-behovet

Under våren gäller det först att säkerställa rapsens svavelbehov. Om inga svavelhaltiga kvävegödselmedel är planerade att användas, till exempel Vinass eller

ekohöstraps

S-innehållande pellets, bör svavel tillföras genom andra gödselmedel. Kalimagnesia passar till lättare jordar då det innehåller kalium och magnesium medan Kieserit, som innehåller mer magnesium men inget kalium, är ett alternativ till styvare jordar. Detta är speciellt viktigt om rapsen börjar visa tecken på svavelbrist med ljusnande blad och lilaskiftande kanter.

Träda trots minusresultat

Höstetableringen är nyckeln till att lyckas med höstrapsodlingen och då krävs bra förutsättningar. En anpassad växtföljd är den viktigaste parametern. Det bör vara minst sex års mellanrum mellan rapsåren för att minska risken för klumprotsjuka. Det kräver också en bra förfrukt vilken i detta fall ska ge möjlighet till tidig påbörjan av såbäddsberedningen, men även gärna något som genererar kväve. Träda eller vall är de bästa alternativen, vilket är grödor med låga täckningsbidrag, men som kan vägas upp med andra positiva mervärden.

Värdefull lågvärdesgröda

Både träda och slätter- eller luservvall har många värden som lätt glöms bort. En förenklad beräkning i tabellen visar att en treårig blandvall för slätter kan ge nästan 9000 kronor per hektar extra i dolda värden i växtföljden jämfört med en växtföljd utan vall om den efterföljande grödan är höstraps. Det betyder cirka 3000 kronor per hektar och vallår. I en kalkyl hamnar merparten av de dolda värdena till den efterkommande grödan, vilket i detta fall är höstrapsen.

I beräkningen är avkastningsökning och kväveefterverkan tagna från

Jordbruksverkets rekommendationer för gödsling och kalkning 2017. Gödselpriset är en schablon baserad på kvävepriset för pelleterade gödselmedel hösten 2017 och intäkten för minskad ogräsförekomst är uppskattad.

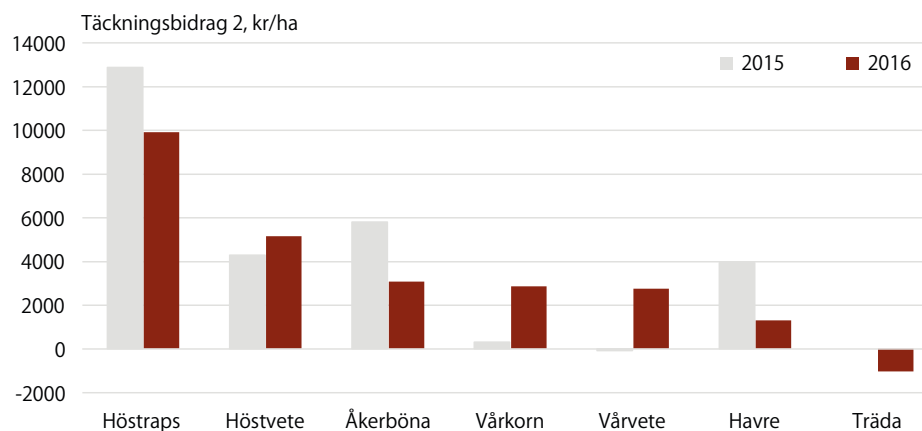
Tjänar på helheten

För att höstrapsen ska kunna vara fortsatt lönsam krävs inte bara möjligheten att kunna tillföra den växtnäring som behövs det enskilda året utan man måste framför allt tänka igenom hela sin växtföljd för att få ett stabilt och fungerande system. I ekoodlingen är ett helhetstänk för hela växtföljden avgörande. ■

Värdefull vall

Effekt av treårig slättervall		Mer-värde, kr/ha
Kväveefterverkan:	40 kg N/ha à 40 kr/kg N	+ 1600
Avkastningsökning med höstraps efter vallen:	800 kg/ha à 7,50 kr/kg	+ 6000
Minskad ogräsförekomst i växtföljden:	4 körn. mindre med carrier eller motsv. i växtföljden	+ 1300
Totalt i växtföljden		+ 8900
Vall eller träda ger svagt resultat i lönsamhetskalkylen men har dolda värden som tillförs växtföljden. Med höstraps efter vall kan grödan dra nytta av stora delar av de fördelar vallen ger som tas upp i tabellen.		

Dubbelt upp i TB2

Dubbelt upp. I Lönsam Gröda 2015 och 2016 slår höstrapsen (i snitt 7,40 kr/kg) samtliga grödor i täckningsbidrag 2, även om resultatet i enskilda fält varierar. Med fortsatt högt ekorapspris finns chans till upprepning även 2018. Underlaget bygger på totalt 7-19 fält per gröda, höstraps har 11 fält.